

Sławianin

TYGODNIK

DLA

RZEMIOSŁ, ROLNICTWA, HANDLU,
DOMOWEGO GOSPODARSTWA

i dla potrzeb praktycznego życia w ogólności.

(WARSAW MECHANICS' MAGAZINE)

wydawany przez A. M. Kitajewskiego.

Professora Chémii w Uniwersytecie Królewskim Warszawskim i t. d.

Tom I.

w WARSZAWIE

NAKŁADEM WYDAWCY

roku 1829.

Stawinski

TYGONIK

WYDAWCA: WYDZIAŁ WYDAWCTWA I KSIĘGARNI

WARSZAWA, UL. POLSKA 10

Wydawnictwo Biblioteczne

Wydawnictwo Biblioteczne

Wydawnictwo Biblioteczne

Wydawnictwo Biblioteczne

WYDAWCA: WYDZIAŁ WYDAWCTWA I KSIĘGARNI

WARSZAWA

24862

11

Biblioteka Jagiellońska

1002420283

Sławianin.

TYGODNIK

Dla Rzemiosł, Rolnictwa, Handlu,

domowego gospodarstwa i dla potrzeb praktycznego życia w ogólności.

Pismo pod tém nazwiskiem z początkiem 1829. roku wychodzić mające, obejmować w sobie będzie wszelkie wiadomości, które wzrost głównych gałęzi przemysłu krajowego mają na celu, na wzór angielskich „Mechanics' Magazine,„ dla klasy produkcyjnej wyłącznie przeznaczonych.

Pierwsze w niem zajmą miejsce wszelkie

NOWE WYNAŁAZKI, ODKRYCIA i UDOSKONALENIA

w rzemiosłach, kunsztach, rolnictwie, machinerii, gospodarstwie domowém, sztuce rozpoznawania towarów; osobliwie krajowych płodów; a następnie w tych umiejętnościach iak:

MECHANIKA, CHEMIA

i inne, które tamtych główną zasadę stanowią, wiodąc iuż do skrócenia, uproszczenia, ułatwienia ich działań, iuż do ulepszenia ich płodów.

Daléy wszystko to, co ukształcenie serca i nawyknięcie do dobrych postępów ogółowi zapewnia, wszystko co przekonaniem zniewala do ścisłego a obojętnego pełnienia obowiązków, iakimi społeczeństwo każdego swego członka w zamian przez siebie udzielanych korzyści obciąża, Sławianin na ciągléy mieć będzie uwadze: zaniedbania bowiem moralnego ukształcenia i brakowi stąd ufności, tamującemu zamożność ogólną, to silne źródło nowych korzyści towarzyskich,

niższość naszą dotychczasową naywięcey zapewne przypisać należy. Nauki wszakże tego rodzaju w postaci:

**PORÓWNAŃ, OBRAZÓW, WZORÓW, PRZYKŁADÓW LUB
PRAWIDEŁ,**

orzézwiaią umysł po pracy i mocniéjsze zwykle czynią na nim wrażenie, jeżeli nie zawsze w poważnym toku, owszem częściéy pod lekką barwą żartobliwych rozrywek, przedstawione będą.

Niezapominając i dalszych środków prowadzących do zamierzonego celu, redakcyja umieszczać będzie doniesienia o wzroście szkół, iako téż wszelkich innych zakładów i rozporządzeń do podniesienia przemysłu dążących, szczególniéy zaś pamiętać niezaniebda aby

MŁODZIEŻY SZKOLNÉY

wystawiać wczesnie zaraz, w prawdziwém świetle ważność tego chlubnego zawodu i jego korzyści, a tym samym zachęcić do niego; krótkie rozbiory świeżo wychodzących w tym przedmiocie dzieł nie małą będą do tego pomocą.

Udzielane będą prócz tego ile możności wykazy nietylko obecnego stanu, ale istotniowego rozwiiania się kraiowego i pobratymczych ludów przemysłu, w porównaniu z przemysłem innych narodów, z czego najlepiéy udział i taniwisko każdego z nich wyiaśni się.

ZAKŁADY, PUBLICZNE URZĄDZENIA,

i wszystkie takie przedmioty, których celem iest ułatwienie handlu, lub transportu lądowego i wodnego, iako obchodzące ogół towarzystwa znajdą w tém piśmie osobne miejsce.

Każdy nadto numer tego pisma mieć będzie osobny dodatkowy oddział pod napisem:

TELEGRAF SŁAWIANINA,

poświęcony rozmaitościom; gdzie najswieższe nowiny, doniesienia, wskazania, tyczące się ogółu przemysłu lub iego szczegółowych odnóg, w skróconym sposobie i w stósownym porządku przedstawiane będą.

Nakoniec redakcyja, która to pismo własnym wydaie nakładem, starając się niepominać niczego, coby swą styczność

z zamierzonym celem dało usprawiedliwić, a oszczędzając czytelnikom drogiego czasu, i mozolnych poszukiwań materii rozrzuconych po licznych i kosztownych dziełach obcych i narodowych, pochlebia sobie, iż zdoła, przy ciągle wzrastającej usilności i kosztach, starannéj typografii, przy niskiéj cenie pisma, przyłożyć się chociaż w mały cząstce do dźwignienia przemysłu i ulepszenia bytu nayużyteczniéjszój i razem nayliczniéjszój klasy narodu, jeżeli potrafi zasłużyć sobie na uwagę, radę, i uczestnictwo życzliwych iéy osób i nie obojętnych na los przyszłych pokoleń wielkiego sławiańskiego plemienia, zwłaszcza że oprócz wielu obiecanych światłych pomocy, Pracownia Chemiczna Królewskiego Uniwersytetu zapewniła iéy udzielanie wypadków, swych ciekawych sprawdzeń, prób i innych użytecznych działań praktycznych, a Obserwatorium Astronomiczne, nieodmówi zapewne swych postrzeżeń Meteorologicznych, które dla wielu powołań iak wiadomo, są nie mały wagi.

SŁAWIANIN wychodzić będzie co Sobota, w pojedynczych Numerach iedno-arkuszowych, formatem i drukiem niniejszego doniesienia, a to poczynając od 31 Stycznia roku nadchodzącego, w którym to dniu Numer piérwszy wyjdzie.

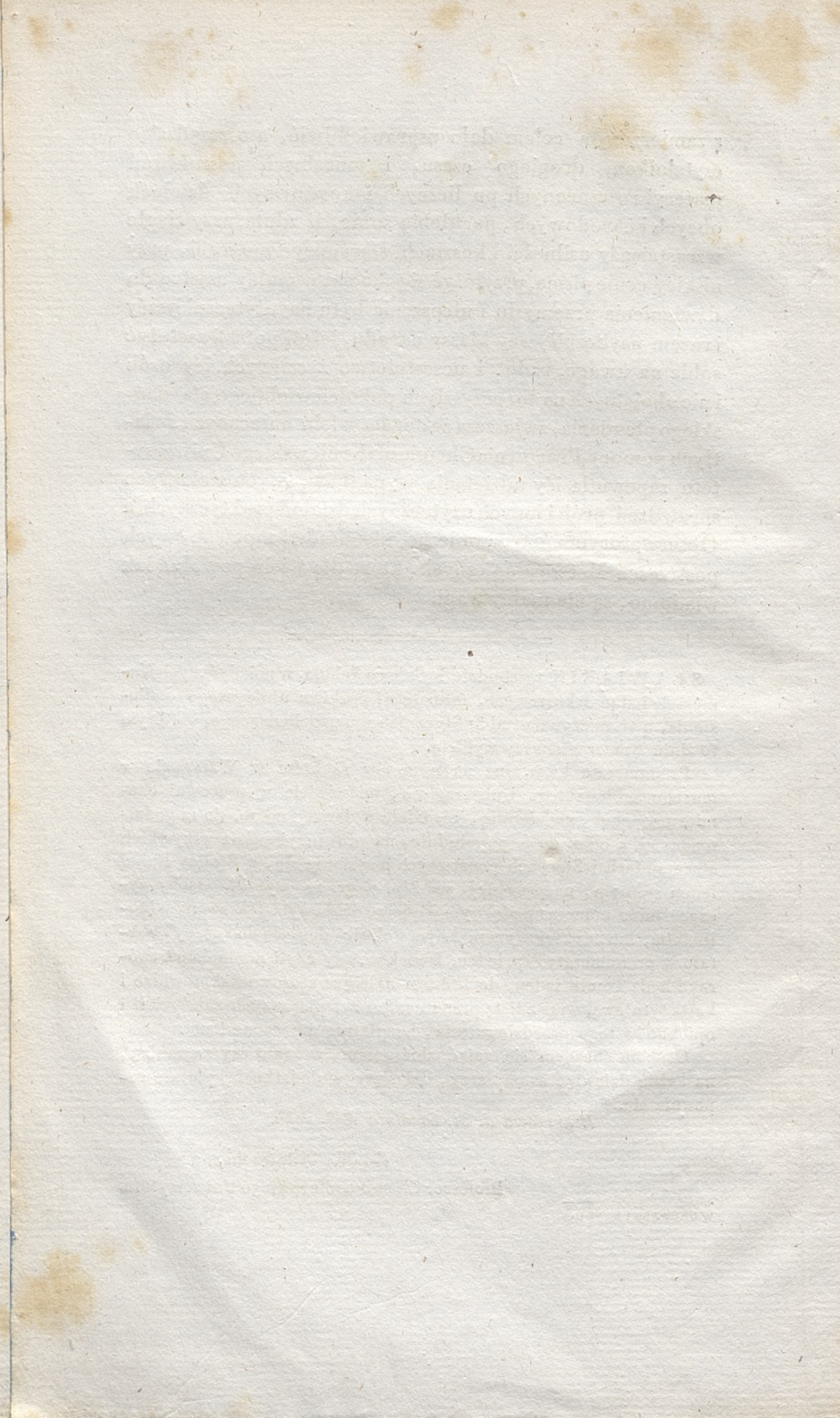
Prenumerata kwartalna na numerów 13 która w Warszawie w gmachu Królewskiego Uniwersytetu, mianowicie w pracowni chemicznój tegoż, codziennie, niedziele wyjąwszy od 10. do 12 godziny przed, a od 2. do 5. popołudniu, na prowincyi zaś na wszystkich Pocztaństach i Stacyach pocztowych przyimuie się, w Stolicy Rubel ieden srebrem, na prowincyi zaś Złp. 7. gr. 10. wynosi. Osoby żyjące mieć numera na pięknym papierze drukowym tak zwanym berlińskim, lub téż klejowym pięknym welinie, dopłacą do każdój kwartalnéj prenumeraty Złp. ieden. Dwa kwartały czyli numerów 26. tworzyć będą Tomik ieden, do którego należące stósowne skorowidze i karta tytułowa, wraz z listą prenumeratorów, piérwszych założycieli i opiekunów tego przedsięwzięcia, bezpłatnie doręczone będą.

Osobom chcącym się zaiąć zbieraniem, w kraiu czy zagranicą, na każde dziewięć exemplarzy, dziesiąty w dodatku bezpłatnie zapewnia się.

Warszawa d. 31. Grudnia 1828. roku.

A. M. Nitajewski,

Professor Chemii Królewskiego Uniwersytetu.

PRZED-MOWA.

Owoż pierwszy tomik skończony. Sześć więc prawda dopiero miesięcy przetrwało to pismo; kiedy atoli pomnimy, że ono obok kilku innych zbliżoną doń dążność mających zawiązać się i o własnej sile, byt swój utrzymać zdołało: skoro zważymy iż ono, pomimo niekorzystnego z wielu miar położenia, zawady nieod-dzielne od pierwiastków każdego nowego podobnej natury przed-sięwzięcia znacznie uprzątnąć potrafiło, mogliśmy z otuchą upatrywać w tém, oznakę rzeczywistej wartości pisma i zapowiednię pomysłnego na dal rozwijania się i upowszechniania onego. Ależ dalekiem niech będzie od nas tak dobro-duszne łudzenie się! Wszakże sama ochocza usilność, same dobre chęci i poświęcenie nie nadają jeszcze wartości pracy: a od szczupłego bez-zgiełkliwego utrzymania się pisma, daleko mu jeszcze nawet do miernie roz-postartej wziętości. Wiadomo prócz tego, że wziętość płodów literackiej pracy, jak zwyczajnie pokup wszelkiego mniej-więcej towaru, jeżeli od dawna nie zawsze od samej wewnętrznej ich wartości zależała, tedy tym mniej od niej zależy może w obecnym wieku przesilonego, że tak rzekę, współ-ubiegania i wielu zawiennych skutków, ale zarazem zgubnych zawiązań bez liku, jakie ono nieod-zownie za sobą pociągać musi, zwłaszcza tam gdzie w każdym wzglę-

Tom I. *

dzie za drugimi dopiero wątpliwym krokiem dążyć przychodzi. Niech-noby dojrzała i prawdziwie bezstronna krytyka, bez jakiej opinija publiczna jest tylko igrzyskiem występnej swawoli, korzystne dała zdanie o téj naszej pracy,— niech-noby doświadczonéj biegłości znawcy, z powołania lub zamięłowania przemysłowi i dźwignieniu przezeń ogólnej zamożności kraju oddani, czy to stérowaniem praktycznych przedsięwzięć i zakładów zajęci, czy téż naukowemu pielęgnowaniu roz-licznych źródeł uzacnienia téj ziemi poświęcający się, pismo nasze obrali przed innymi, za stałe swych uczonych badań, (osobliwie mniej roz-ciągłych, urywkowych niejako, a tym pożądan-szych że treściwych uwag i zapisków), ognisko, wtenczas dopiero moglibyśmy sobie pochlębiać, że toż pismo rzetelny obiecuje pożytek, że ono przy wytrwałéj usilności, potrafi kiedyś odpowiedzieć jedynemu celowi który nas ożywia, celowi skutecznego przyłożenia się by téż w szczupłéj części do wzrostu ogólnej pomyślności.

Uznawszy formę zewnętrzną tygodników przemysłowych angielskich, znanych pod nazwiskiem *Mechanics' Magazine* za korzystną dla naszego pisma, wiedzieliśmy dobrze, że ścisłe trzymanie się tych wzorów, co do toku, osnowy, zakresu, byłoby ani stósowne do naszych obecnych potrzeb, ani nawet podobne do wykonania. Staraliśmy się usilnie o dobór najważniejszych przedmiotów i urozmaicenie onych: o wystówienie łatwe, związane i jasne, o oddanie myśli wierne, o terminologija techniczną trafną, o okraszenie pisma odpowiedniami sentencyjami: staraliśmy się pozostać wier-nym planowi objętemu prospektem i uwagami wstępniemi, pierwsze stronicie obecnego tomu zaj-

mującemi. O ile temu wszystkiemu stało się za-
 dosyć, o ile, przy owym szczupłym, rozmyślnie
 obranym kroju jedno-arkuszowych numerów, po-
 trzebnie czytelników dogodziliśmy, światli a bez-
 stronni znawcy sami osądzić zechcą. Zbývá mu
 dotąd wprawdzie na trudnej sztuce gminniejszego
 wysłowienia i opowiadania, zastósowanych do niż-
 szych pojęć tej najliczniejszej a razem najużyte-
 czniejszej klasy krajowców, to jest szacownej, za-
 robkowej ludności, której skutecznie usłużyć najgo-
 rętszém jest naszym pragnieniem i dążnością:—zby-
 wa mu na spornych rozumowanych rozbiórach,
 które ścięramiem się zdań osób praktycznie uspo-
 sobionych, chociażby nawet mniej wytrawném,
 więcej nierównie nadać są w stanie wartości pi-
 smu aniżeli by-tęż najmoźolniejsze, najszczęśliwsze,
 zawsze wszelako jedno-stronne zapatrywania się
 pojedynczego wydawcy: wszakże co do pierwszego,
 nie samój widocznie redakcyi może być winą niedo-
 statek, który więcej od dotychczasowych stosunków
 przemysłu krajowego zależy: co zaś do drugiego,
 śmiało po gotowości dla ogólnego dobra światłych
 ziomków spodziéwać się można iż, kiedy w samym
 zarodzie łaskawi zwolennicy, jedni z pobłażaniem i
 hojnością utrzymanie się tego pisma zapewnili, dru-
 dzy światłemi swemi pracami je wspierali, za co
 Im się od nas publiczne wynurzenie wdzięczności
 słuszenie należy, tedy i na dal czystym zamiarom
 redakcyi pomocy swój nie odmówią, skoro taż so-
 bie na Ich względy ciągle wzrastającą usilnością,
 zasłużyć potrafi.

SPIS RZECZY

TOMU I.

(Liczby wskazują stronicę.)

- Aarau** miasto, szkoła rzemieślnicza w niém, 223.
- Acre**, morg angielski, 18.
- Agronomiczne**, *obacz* Rolnicze.
- Akademija**, w Kopenhadze, 30; Lizbońska, 62; Petersburgska Umiejętności, 79.
- Alunu** kopalnie, 95.
- Anglija**, bank 189, 203; plon średni zboża i roślin pastewnych, 6, 18; taki już daje większy zysk aniżeli handel, 6; rolniczy przemysł na wysokim stopniu postawiony przez ogólny popęd umysłów do ulepszeń, 6; środki użyte do rozkrzewienia wiadomości rolniczych, 5, 17, 113; środki zaprowadzenia kwitającego rolnictwa w osadach, 49; wydatki z dochodami porównane, 111; zboża zapas, 14, 110.
- Apparat** nowy destylacyjny, 47.
- Archeologiczne**, podróż po Rossyi, 111; towarzystwo w Rzymie, 367.
- Arkhipoff**, jego sposób wydzielenia złota z rudy platynowej, 186.
- Armata** wielka Indyjska, 271.
- Arracaha**, korzeń smaczniejszy niż kartofle, 159.
- Arszeniku** wykrycie, 124; w siarce, 94.
- Artyllerya**, o sile prochu, 39; nowe strzelanie, 101.
- Atrament** w proszku, 24.
- Auripigmentum** do farbowania użyte, 45.
- Austria**, środki oświecenia państwa, 352; cukier burakowy, 199.
- Azérazine**, (*pate*), 327.
- Ba bo**, v. uczonej ziemianin, jego doświadczenia z pługami, 405.
- Baillie**, ogrodnik w Dropmore 97, 100, 150.
- BAKON** Kanclérz, *wiadomość jest sitą*, 5.
- Bank** Anglii, 189, 203; Dyrektorowie i ich wybory, 205; obowiązki banku, 190; jego początek i przywileje, 189; skład jego rady, 204; warunki przypuszczenia pomocników, 206; źródło dochodów, 203.
- Barometr**, 104, 381.
- Bawarya**, ludność, oświata, szkoły, 174, 384.
- Bawełna**, farbowanie oniej na pomarańczowo, 46; na żółto, 45; żaglowe płótno z niej, 159.
- Bellani**, jego udoskonalenie barometru, 381.
- Berthierit**, minerał, 56, 57.
- Berthoud**, Ferdinand, sławny zegarmistrz, jego zbiór, 42.
- Beudant** mineralog, 74.
- Białko** zwierzęce, 8, 333.
- Biblioteka** przemysłowa, 13.
- Blacharstwo**, mory na metalach, 51.
- Blainville** Zoolog, jego Fauna, 127.
- Blenda** bismutowa, minerał, 58.
- Board of agriculture**, 10, 113.
- Bobu**, średni plon w Anglii, 18; jego wysiew, 162.
- Boivin** wdowa, doktorem medycyny, 63.
- Boraxowy** kwas, otrzymanie czystego, 103.
- Borówka** Czernica, do garbowania, 47.
- Bosc**, sławny podróżnik, agronom-naturalista, jego zgon, 336.
- Boussingault**, o osiedleniu rudy platynowej w Ameryce, 183.

- Braconnot** chémiķ, farbowa-
nie auripigmentem, 45.
Brahy, czyli wywaru cena, 140.
Brasylija, szkoły tamtéjsze, 174.
Breithaupt miaralóg, 55, 56,
58.
Bridgewater Lord, śmierć je-
go i dzieła, 127.
Brocchi geolog, 79.
Brogniart Ad. botanik, 76, 220.
Brómek cynku, 59.
Brónnér, jego nowa machina
drukarska, 224.
Bronowania cena w Prusiech
Wschodnich, 132 i d.
Bronzowanie wyrobów miedzia-
nych, 201 i d.
Bulionu otrzymanie prędkie, 24.
Bunten mechanik, poprawa ba-
rometru, 105 i d.
Buraki, ile dają soku, miążgi, me-
lasu, cukru, 200, 201; ich plon
śrzedni, *tamże*; cukier z nich,
197, 273, 399.
Bushel, ćwierć korca angielska,
trojaka, 18.
Bustol okrętowych koperty, spiż
na nie, 256.
Butterweck, jego historia li-
teratury pięknej hiszpań. 111.
Byk, wiek puszczania do stada,
31; za ciężki do tego, *tamże*; je-
go waga, *tamże*.
Cactus Opuntia, obficie na całym
nadrzeżu śródziemném, 94.
Cagnard-Delator, jego pró-
by robienia dyamentu, 191.
Calendrier du bon cultivateur, 295.
Caseneuve, szlachetnego serca
młodzian, 276.
Centnar angielski, 110; berliński,
147.
Chaptal, chémiķ sławny, 43.
86, 198.
Charles, fizyk sławny, jego ga-
binet, 12, 13, 41, 42.
Chasles matematyk, 30.
Chaudet, jego otrzymywanie
mosiędzu, 254.
Chili, szkoła wyższa, 175.
China kora, badania chémiczne
nad nią, 62.
Chiravita, szrodek nowy lékar-
ski, 159.
Chléb z mączki i galarety, 47.
Chlorek wapna, czyszczenie nim
wódki, 27; jego własności, 188,
218, 231; jego fabrykacja, 407.
Chlorek złota i sodijum, 103.
Chmiel z Nowej-Holandyi, 256.
Chodowanie owiec w Rossyi, 65.
Christison doktor w Edin-
burgu, jego wykrycie arszeniku,
124.
Chromian ódwiu, farbowanie nim
na pomarańczowo, 46.
Chronometr nowej konstrukcyi, 127.
Chrysanthemum indicum, roślina,
15.
Cieląt cena 179; stosunek liczby
do krów, *tamże*; waga nowona-
rodzonego, 33; ssie jak długo,
34.
Clausen matematyk, 31.
Clemendot uczony fabrykant
cukru z buraków, 277.
Cło wchodowe od zboża w An-
glii, 110.
Conium maculatum, roślina, 104.
**Conservatoire royal des arts et
métiers**, 10, 40.
Convolvulus scoparius, roślina, 318.
Cordier geolog, o temperatu-
rze wnętrza kuli ziemskiej, 75.
Covelli chémiķ w Neapolu, 55,
62.
Cox znakomity bijograf, śmierć
jego, 318.
Crambe maritima, roślina, 15.
Crespel Delisse jego zastugi
w fabrykacyi cukru z buraków,
276.
Crichtonit, minerał, 58.
Crownglass, 207.
Cukier z buraków, — dwie epoki
jego fabrykacyi we Francyi,
198, 273; jego fabrykacja w Au-
stryi, Bawaryi, Belgii, Szląsku i
t. d. 199; wymienienie fabryk je-
go we Francyi, 273 i d., 399.
Cukrowy pierwiastek, wykrycie
najdrobniejszych ilości jego, 332.
Cynchonina, badania nad nią, 62.
Czernidła na obuwie, 154, 168;
w gałkach 169.
Czersk miasto, 92.
Czytanie nowa metoda uczenia
czytać, 352.

- Dammert** sławny inżynjer, śmierć jego, 127.
- David** sławny malarz, 111.
- Davy** (Sir Humphry) sławny chémiķ, śmierć jego i prace, 335.
- Dąb**, odmienność o dużej żółędzi zwyczajnego, 159.
- Dettwiller** Karolina, dziećie założycielką szkoły ubogich, 61.
- Deyeux** sławny chémiķ, ulepszona uprawa buraków, 198.
- Di-atomen-gyps-haloid**, minerał, 57.
- Dingler** zaśluzony technik, własności chlorka wapiennego, 188, 218, 231.
- Dyamentu** fabrykacya, 191.
- Dzięsiatka**, miara kwadratowa ziemi w Rossyi, 65.
- Dostrzeżenia** meteorologiczne, *obacz* Obserwacye.
- Drewniane** wyroby, farbowanie różnych drzew, 215.
- Drogi** pod-rzeczne nie nowy pomysł, 127.
- Drożdży** robienie, 85.
- Drukarska** machina nowa, 224.
- Drzewo** niepalne, 384; drzewa farbowanie, 215; skamienienie, 191.
- Dugald Stewart** matematyk, śmierć jego, 318.
- Dynia** nadzwyczajnej wielkości, 303.
- Dziennik** Ogrodniczy wychodzący w Krakowie, 14.
- Dzienniki** botaniczne angielskie, P. P. Curtis, Edwards, Loddiges, 15; rozmaite naukowe, 15, 29, 30.
- Echantillons, des**, Galerya próbek towarów, 12.
- Echo-fagot**, narzędzie muzyczne nowe, 224.
- Eventail** (Sale de P.), 12.
- Eza** wieś, gdzie jeden z obrazów Davida odkryty, 111.
- Failing** mechaniczny amerykański, jego świder do wierceń w skałach studzien wytryskowych, 255.
- Farby**, błękitna zwana ultramarynem, 71; do nakładania drukarskiej machina, 224; żółta neapolitańska, 13; ułatwione rozciernie, 94.
- Farbowanie**, bawełny chromianem ołowiu na pomarańczowo, 46; bawełny, wełny, jedwabiu siarczykiem arseniku, 45; drzewa różnych gatunków, 215; kapelusów na czarno, 119.
- Farish** professor, jego metoda rysowania w perspektywie, 305, 337, 353.
- Farmacya**, 8, 103.
- Farmakolit** minerał, 57.
- Farmer's Calendar**, 295.
- Ferguson** nauczyciel przedzenia w Konserw. przemysł. Paryz, 43.
- Flachat** bracia inżynierowie, 255.
- Flint-glass**, 207.
- Flora Silesiaca**, 207.
- Fluss** czarny, 126.
- Folwarki** doświadczalne, 8.
- Fossum** w Norwegii, fabryka królewska Smalty, 56.
- Francya**, fabryki cukru burakowego w tym kraju, 274.
- Freygang** konsul Rossyjski w Lipsku, 66.
- Fulgoryty** czyli strzałki piorunowe, 74.
- Funt** Rossyjski porównany z krajowym, 67.
- Gabrowa**, osada kuźników, 95.
- Gaik** iglasty w Dropmore, 97, 149.
- Galareta** z kości zwierzęcych, 47; z kości Mammuta, 62.
- Gannal** próby otrzymania dyamentu, 191.
- Garbowania** skór łodygą borówki wyższość, 47.
- Garnier** inżynjer, studnie wiercone wytryskowe, 255.
- Garwolin** miasto, 92.
- Gaultier de Claubry** rozciek do zbierania gazów, 124.
- Gauss, disquisitiones arithmeticae**, 31.
- Gazów** niepołykający rozciek, 124.
- Geognozya** Polski, 328, 342, 362, 392.
- Glenk** wynalazca soli kamiennej przy *Gotha*, 289.
- Gmelin** L. sławny chémiķ, ultramaryn sztuczny, 71.

- Gnoju, — cena, 164; stosunkowa wartość do spożytej słomy i siana, 179; do samej słomy, 195; gnoju po kartoflach waga jaka w stosunku do nich, i do siana, 213.
- Gorman doktor, jego chodowanie koszenilli w Malcie, 94.
- Gospodarstwo młeczne, 33.
- Goszczyń miasto, 92.
- Grenville hrabini, 118.
- Grochu wysiów w Anglii, 161.
- Gryki wysiów w Anglii, 161.
- Guernsey i Jersey wyspy, obfitość jabłek na nich, 271.
- Guilandina Moringa roślina, 317.
- Guinant Szwajcar fabrykant flintglassu i crownglassu, 207.
- Hachette matematyk, 30, 74.
- Haidingerit minerał, 56.
- Haloid gipsowy, minerał, 57.
- Hänsteen fizyk z Christianii, o sile prochu, 39.
- Hellerung matematyk, 31.
- Herrmann, zdanie jego o strzechulcu pługa belgijskiego, 397, 402.
- Heron de Villefosse metallurg, 42, 127.
- Herose jeden z fundatorów szkoły rzemieślniczej w Aarau, 223.
- Hiszpanija, dzieje jej literatury pięknej, 111; koszenilli chodowanie w tym kraju, 256; merynosy zakupuje w Saxonii, 111.
- Humboldt Alex. sławny naturalista, 74, 107, 182.
- Hume chemik, arseniku wyśledzenie, 124.
- Hünefeld chemik, rozbiór blendy bismutowej, 58.
- Hunziger fundator główny szkoły rzemieślniczej w Aarau, 223.
- Hymenopteris psilotoides, gatunek paproci kopalnej, 76.
- Jabłecznik, 271.
- Jabłek obfitość na Guernsey i Jersey, 271; ich zakonserwowanie, 143.
- Jacobi matematyk, 31.
- Jagnięta, — stosunek ich liczby do macior, 194; cena i ilości ich węgny, tamże.
- Jagody szakłakowe v. kruszynowe, 70.
- Jałowcu użyteczność wieloraka 121.
- Jamesonit minerał, 57.
- Jarmuż nadmorski, 15.
- Jaune de Naples, sposób otrzymania tej farby, 13.
- Jęczmienia średni plon w Anglii, 6, 18; wysiów, 130.
- Itza miasto, 93.
- Indygo, 70; miedziane, minerał, 55.
- Introligatorstwo, 69.
- Joch, miara ziemi wiedeńska; 146.
- Jodnik, merkuryuszu rodzimy, 59; jodnik cynku, tamże.
- Iwart sławny agronom, jego brozna trójkątna, 297.
- Izometryczna perspektywa, 305, 337, 353.
- Kadmium metal, 59.
- Kalendarze, ogrodnicze, 15; ogrodniczy angielski, 239, 319.
- — — — — rolnicze, w Polsce, 295; na Czerwiec, 296; sianie rzepy, 298; siano-zbiór, 321.
- Kanpesz, farbnik, 70.
- Kanał zwany Caledonian, 239.
- Kapusta krowia, 287; kapusty głowa olbrzymia, 368.
- Kapelusznictwo, farbowanie na czarno, 119.
- Kartofle: była rogatego tuczenie niemi korzystne, 163; koniom roboczym na obrok, 209; krowom dojnym na paszę korzystne, 177, 180; owcom poprawnym na paszę zimową korzystne, 193; wódki ile wydają, 133; ich wyższość w tym względzie, 83, 131, 148; ich plon średni, 13, 133, 135, 137, 139; koszta ich produkcji, 148; ich uprawa uproszczona według gruntu, 241, 247, 257, 261, 263; wysadki wybór, 242, 247; ich plon nakład i zysk w porównaniu z żytem, 214; ich rządowa uprawa, 20; ich waga i miara 383; ich zakonserwowanie kilkoletnie, 143; ich cena, 165; kartofle nad-

- zwyczajnej wielkości i płodności, 383.
- Kartoflowa, braha, 140, 163; maczka, 47; nać, 133.
- Kawa, przygotowanie wybornej, 94.
- Kazimierz Lubelski, miasto, 93.
- Kilogramm waga francuzka, ile znaczy, 88.
- Kit z wapna, 409.
- Kolegija, w Chili, 175; w Meksyku, 174; w Rio-Janeiro, *tamie*.
- Komitet, meteorologiczny duński, 30; rolniczego angielskiego zbawienny wpływ na wzrost rolnictwa, 6, 10, 113.
- Koniczyny średni zbiór w Anglii, 18, wysiwił jej z rajgrazem, 162.
- Konia roboczego obrok kartoflowy ile wynosi w stosunku do owsa, - co do miary, 212; co do plonu z morga, 213.
- Konie, zapalenie płuc u nich, 369.
- Koniina pierwiastek roślinny, 104.
- Konkursu do katedry, 384.
- Konserwatorium Paryzkie sztuk i rzemiosł, 10; 40; zakres działań jego dyrekcji, 44, 45.
- Kopalnie, alunu, 95; soli, 289; złota, 183; złota i platyny, 182.
- Kopenhaga, Akademia, 30; słownik jej wielki, *tamże*; towarzystwo dla rozkrzewienia Umiejętności Przyrodzonych, *tamże*.
- Koperty do Bussol morskich z czego być mają, 256.
- Koppy v. Baron, właściciel najpierwszej fabryki cukru burakowego, 199.
- Kości, farbowanie, 22.
- Koszenilla, z korzysią chodowaną w Hiszpanii, 256; na Malcie, 94.
- Kozy tybetańskie, 69.
- Kreys sig znamienity ziemianin Prus Wschodnich, 83, 130, 145.
- Krów dojnych cena, 177; cielienie pierwsze, 34; kapitału w nie włożonego jaki procent prawny, 177; kartoflowa pasza im korzystna, *tamże*; masła i młéka liczy się na jedną rocznie, 36; 178; pokarmu dziennie ile, 177; jaka pasza, 36, 178; waga jednej, 34.
- Kupfer-indig minerał, 55.
- Kwas; boraxowy, 103; z wosku, 158.
- Kwiat Uranowy minerał, 58.
- Kwiatowy ogród w Dropmore, 97. i d.
- Kwiaty dobrane stosownie do pór roku, lista imienna ich, 99.
- Laboratorya czyli pracownie chemiczne, 413.
- Lakiernictwo, 141.
- Lampy hydrostatyczne nowe, 224.
- Langsdorf v. weteran sławny inżynierów, 406.
- Lefrançais matematyk, 30;
- Legrand temperatura merkuryszu w barometrze, 383.
- Len jedwabny, 15; jego uprawa w Szkocyi, 288.
- Leśnictwo, szkoła w Tharant, 95; owad niszczący olszynę, 351.
- Lessingia, rodzaj nowy roślin, 111.
- Lisi ogon, szkodliwe zielsko, 252.
- Literatura, - wschodniej obecny stan w Europie, 30; hiszpańska, 111.
- Litografija, ulepszenia w niej, 191.
- Łęczycza, miasto, 92.
- Łopucha zielsko szkodliwe, 247, 258.
- Maas, miara objętości dla towarów płynnych w Austrii, 35.
- Machina, do skrawania sukien, 109; do roz-szcypywania skór, 111; do tarcia i nadawania farby drukarskiej, 224; parowa największa, 272.
- Macior stosunek do tryków, 194; ilość wełny z nich, *tamże*.
- Maitre, jego metoda uczenia czytać, 352.
- Malachit największy, 272.
- Malta, koszenilla rozmnożona na tej wyspie, 94.
- Mammuth syberyjski, galareta z jego kości, 62.
- Marheinekke lekarz zwiérząt, 369.

X

- Mariotta* prawo, 40.
 Marmury sztuczne, 21.
 Marynarka stanów zjednoczonych Ameryki północnej, 399.
 Maślanki cena i ilość, 178.
 Masło, jego cena, 178; z mleka ilość, 36, 178; przetapianie, 37; smaczność, trwałość, i wydzielenie z mleka od czego zależy, *tamże*; szkocki sposób zachowania onego, 217.
 Mathieu de Dombasle sławny ziemianin, 295.
 Maczka kartoflowa użyta najchęlżej, 47.
 Medale złote największe, 239.
Megatonix, 207.
 Metallo-chromija, 191.
 Meteorologiczne, obserwacje, *o-bacz* Obserwacje; komitet, 30.
Mètre, miara długości francuzka, 76.
Metze, miara objętości pruska do towarów suchych, 165.
Mexyk, szkoły, 174; Muzeum starożytności meykańskich, *tamże*.
 Miedzianych wyrobów bronzowanie, 201; złocenie, 166.
 Michał, ojciec, wzorowy kapłan, 368.
 Minerale nowe, 54.
 Mikroskop, 63.
 Miodu czyszczenie, 350, 365, 376.
 Mleka cena i ilość, 34, 178; tłuszczyjsze w lecie, 36; daje masła ile? 36, 39, 178.
 Modele przemysłowe, 10 i d.; do rozbiórania, 308.
 Moebius matematyk, 31.
Mohs minerał, 58.
 Mollard C. P. starszy, dawny administrator konserwatorium techn. Paryżk., 41, 43.
 Mollard F. E. młodszy, dzisiejszy Pod-dyrektor tegoż zakładu, 13, 42.
 Moralność, 9, 24, 76, 77, 109, 170, 234.
 Morel Ant. Alex. sławny rytmik, śmierć jego, 384.
 Morg; ile z jednego kartofli, zboża, ile z nich wódki, 146; ile jarzyny, zboża, 6, 18; ile kosztuje jego obrobienie, 132, i d., 148; ile potrzebuje nawozu, 132, i d., 149.
 Morg chełmiński dawny i nowy, morg berliński duży, litewski, pomorski, polski dawny koronny, nowy krajowy, 146; morg magdeburgski, 132.
Morus tinctoria, w Polsce, 15.
 Mory na metalach, 51.
 Mosiężnictwo, 201; mosiądzu otrzymanie, 253.
 Moskwa, targ wełny, 67, 68.
 Musztarda, jej otrzymanie, 73.
 Muzeum narodowe w Meksyku, 174; w Pradze, 58.
 Mydlane gałki, 328; masa, 327.
 Mydła sztuczne, 266, 314, 327; inydló migdałowe, 314; neapolitańskie, 317; P. Derby, 327; przezroczyste, 269, 314; różane, 327; Windsorskie, 316; zwyczajne, sposób domowy jego otrzymywania, 367.
 Naci kartoflowej cena, 133 i d.
 Najmu roli cena, 132 i d.
 Narzędzia rolnicze,— pług belgijski, 396, 401.
 Nauczycielek szkoły ubogich dziecięząt w Mühlhausen, lista imienna, 61.
 Nauczycieli, i seminarjów doich kształcenia liczba w Bawaryi, 174.
 Nawozu cena, 132 i d.
 Neapolitańska farba żółta, jej otrzymanie, 13.
 Neumann, jego zbiór minerałów w Pradze, 58.
Nevada de Toluca, wulkan w Ameryce, 74.
 Nicoll Alex. professor języków wschodnich śmierć jego, 318.
 Nobili autor metallo-chromii, 191.
 Nooth (Dr John Mervin) fizyk, jego śmierć, 318.
 Nowa-Holandya, chmiel, 256; rolnictwo osad, 49.
 Obserwacje Meteorologiczne z Warszawskiego astronom. Obserwatorium, 16, 32, 48, 64, 80, 96.

- 112, 128, 144, 160, 176, 192, 208, 224, 240, 256, 288, 304, 320, 336, 352, 368, 384, 400, 416.
- Obserwacje wahadła sekundowego, 283.
- Ocety rozmaite, 84-89.
- Odlęwy, spiże łatwo topliwe na, 230.
- Ogórek nadzwyczajnej wielkości, 288.
- Ogród holenderski, 117; ogrody kwiatowe, 97.
- Ogrodnicze pisma peryodyczne, 14, 15; ogrodniczy kalendarz 239, 319.
- Okręt największy, 304.
- Olęj beenowy, 317.
- Oleum Ligni Rhodii*, 318.
- Oliwki zamarynowane z Pompei, 62.
- Olszy zniszczenie przez nowy gatunek chrząszcza, 351.
- Ołówek sztuczny, 63.
- Orania i wszystkich innych robót na roli cena, 132 i d.
- Owce, angielskie, 69; zimowanie poprawnych na paszy kartoflowej, 193-197;—cena poprawnych, cena i ilość wełny z nich, 194; stanich chodowania w Rosyi, 65.
- Owczarnie wzorowe, 65, 66.
- Owśa średni plon w Anglii, 6, 18; wysiew, 130.
- Pacos*, ruda żelazna złocista, 184.
- Pagani matematyk, 30.
- Palaeotherium*, 79.
- Papier safjanowy, 69.
- Papka papierowa do czyszczenia syropów, 8.
- Paproci kopalnych wyciski, 76.
- Parmezański sér, 186.
- Parowe,—machina największa, 272; statek największy, 271.
- Pasternak nadzwyczajnej wielkości, 368.
- Pate axérazine*, 327.
- Pearson doktor, śmierć jego, 318.
- Pecopteris reticulata*, 76.
- Perły różowe czyli paciórki tureckie, 23.
- Perspektywa izometryczna, 305, 337, 353.
- Pérz, szkodliwe zielsko, 247, 258.
- Peschier chémiik, odkrycie kominny, 104.
- Phillips William, mineralog, śmierć jego, 318.
- Phormium tenax*, roślina, 15, 288.
- Piaseczno* miasto, 93.
- Pieczary, Stój Magdaleny, 78; Postojna, 79.
- Pieczenie chleba z mączki kartoflowej i galarety kościowej, 47.
- Piegi, śrzodki przeciw, 142.
- Piekarnia wielka w Paryżu, 159.
- Pielenia kartofli cena, 133. i d.
- Pilsń na rękawiczki, 95.
- Pinetum*, gaik iglasty, 97, 149.
- Piorunowe strzałki, 74.
- Pitt minister angielski sławny, 9.
- Platyny i złota kopalnie Uralskie, 182; ilość tych obu, metalów, 183; platynowej rudy usiedlenie, tamże; wydzielenie z niej złota, 186.
- Plon,—jarzyn w Anglii liczy się na wagę, 18; jęczmienia w Roville, 301; kartofli średni, 133 i d.; pszenicy 6, 138; żyta 132 i d.; zboża w Anglii, 6, 18.
- Płec, woda na jej świeżość, 142.
- Pląg belgijski czyli brabantki, 397, 401.
- Pocisków hyżość pierwiastkowa, 39.
- Pocziwość wieśniaków, 77.
- Polska,—stan przemysłu dawniej, 90 i d.; geognostyczny opis, 328, 342, 362, 392; rudy, 394, 395.
- Polycarburetum*, wielowęglík, 63.
- Polysulphuretum*, wielosiarczyc. 153.
- Pompeja*, oliwki i ikra marynowane z tamąd, 62.
- Pomyślność kraju zależy, 18.
- Poncelet matematyk, 31.
- Porter, ilość rocznie warzonego w Londynie, 400.
- Potwór zwierzęcia żyjący, 336.
- Poudre péruviéne*, do zębów, 254.
- Powietrza opór przy strzelaniu, 39.
- Pożary,—użyteczne postrzeżenie ku ratunku w czasie, 127.
- Pozłacanie, *obacz* Złocenie.
- Pracownie chémiczne, 413.
- Pracuj jak i oni, 1-5.

- Proch, prężność gazów z jego zapalenia powstałych, 39, 40.
 Professorom pensye dodatkowe, 239.
Proteus anguinus, gatunek płazów, 79.
 Przemysłowej czynności potężna siła, 27.
 Pszenicy plon średni, 6, 18, 138.
Pud, waga rossyjska, 67.
 Pusch Józef geolog, jego Geognozya Polski, 328, 342, 362, 392.
 Pyrofor, sposób robienia jego, 157.
Quarter miara ang. objętości do towarów suchych, 110.
Quercitron, dąb farbiarski, 70.
 Raygrazu z koniczyną wysiew, 162.
 Regulator słoneczny, 206.
Reseda luteola, farbuik, 70.
 Rękawiczki z pilśni, 95.
Rio-Janeiro szkoła wojskowa tamże, 174.
 Rola, cena najmn, 132.
 Rolnictwo, podstawa czynności przemysłowej, 3; jak skutecznie zaszczipiane w osadach ang. 50.
 Rolnicze, — kalendarze, 295, 299, 321; roczniki rolnicze 29, 116; stowarzyszenia, 8, 116; szkoły 8, 228; wiadomości i środki do ich śpiesznego upowszechnienia, 5, 17, 21, 49, 113.
 Rolnik dla czego nie może przedstawiać na własnym doświadczeniu 6 i d. 18 i d.
 Rośliny, — włókno dające, 15; kwiatowe stósownie dobrane, 99.
 Rossya, — kopalnie, 95, 182; owieczhów, 65; targi, 67, 368.
 Rudy metalowe w Polsce, 395.
 Ryciny techniczne, 13.
 Rysowania w perspektywie nowy sposób, 305, 337, 353.
 Rysownictwo, jego użyteczność, 305.
 Rytownictwo na stali, 84.
 Rządu bezpośrednia opieka nad przemysłem, 4, 65.
 Rzepa, nadzwyczajnej wielkości, 288; jej rzędowa uprawa, 20; jej średni plon, 18.
Sal amplidum siarkowa, (siarczyk kwas, w związku z siarczykiem zasadą, 57.
Sandomierz miasto, 93; Sandomierskich gór grupa, 392.
 Sanskrycki język, jego pokrewieństwo z europejskimi, 30.
 Seminarjów do kształcenia nauczycieli liczba w Bawaryi, 174.
 Sér parmezański, 186.
 Siana cena, 164; ilość stosunkowa, 147; siano-zbiór, 321.
 Sianie rzepy, 298.
 Siarczyk arseniku, 45; miedzi zwyczajny rodzimy, 55; żelaza nowy rodzimy, tamże.
 Siarka, wykrycie w niej arseniku, 94; w welnie, 143.
 Siever, sposób nowy strzelania, 101, 102.
 Siw jęczmienia, 299.
 Sinclair, Sir John, sławny ziemianin angielski, 20, 113.
 Słowiańsko-ruski język, 79.
 Słomy cena, plon, 132, 164.
 Słownik wielki języka duńskiego, 30.
 Skamieniałości w Polsce, 345, 347, 363, 365, 394.
 Śmietany zbieranie, 35-39.
 Smith Edw. sławny botanik, śmierć jego, 318.
 Sochaczew miasto, 91.
 Sól, cena jej, 165; kamienna w Turynii, 289.
 Sortowników wełny instytut, 686.
 Spiże, — łatwo-topliwe, 230; użyteczne 253; na kapsle do bussol, 256.
Sphocopterus Mentelii, 76.
 Szrodka ciężkości czworokąta znalezienie, 233.
 Stal, rycie na niej, 84.
 Stanisławów Mazowiecki miasto, 92.
 Statek, największy parowy, 271; szybkość nadzwyczajna, 304.
 Statystyka, przemysłowa Polski, 89; obraz fabryk cukru burakowego we Francyi, 274.

- Steatyt, 345.
 Stefanof, jego geologija U-
 ralu, 329.
 Steinhoffer inżynjer, autor Wil-
 helms-höhe, śmierć jego, 127.
 Sternbergit minerał, 57.
 Stilbit, 345.
 Stroof królewiecki, miara do to-
 warów ciekłych, 180.
 Stowarzyszenia przemysłowe, 223,
 224; rolnicze, 8, 116.
 Strogonov (Hrabia A. C.), 329.
 Strojef, projekt podróży Ar-
 cheologicznej, 111.
 Strzałki piorunowe, 74.
 Strzelania nowy sposób, 101.
 Studnie wiercone wytryskowe zwa-
 ne Artyzyskimi, 255.
 Suknie, machina do ich zkrawa-
 nia, 109.
 Świder do wiercenia wskałach,
 255.
 Świnia-wesz, roślina, 104.
 Syrupy, ich czyszczenie, 8.
 Szczęka ogromna wykopana, 207.
 Szeffel berliński, miara objętości
 do towarów sypkich, 132.
 Szkła optyczne, 63, 207.
 Szkoły, 43, 59, 95, 143, 174,
 175, 220, 223, 224, 236, 269,
 271, 284, 301.
 Sztukatory, marmury sztuczne, 21.
 Szwajcaryja, szkło na soczewki
 207; szkoły, 59, 223 i d.; Towarz.
 umięjętn. Przyrodz. 29.
 Szydtów miasto, 91.
- Tablica wschodu i zachodu słoń-
 ca, księżyca i znacniejszych pła-
 net, 16, 32, 48, 64, 80, 96, 112,
 128, 144, 160, 176, 192, 208.
 Tablice pokazujące wyższość kar-
 toli nad zbożem do palenia
 wódki, 131 i d.
 Temperatura kuli ziemskiej, 75.
 Tesselat-kies minerał, 56.
 Ton, waga angielska, 18.
 Towarzystwa, instrukcyi począt-
 kowej w Paryżu, 384; dla upo-
 wszeczenia Umiejętn. Przyrodz.
 29, 30; archeologiczne w Rzymie
 367; Azyatyckie w Paryżu, 30.
 Trap, 344.
 Tromat 344, 392, 394.
- Troy-weight, 203.
 Tryków stosunek do macior, 194;
 ilość z nich wełny, *tamże*.
 Trzody chłówniej wykarmienie, 24.
 Tuczenie wołów kartoflami, 165;
 brahą kartoflową, 163.
 Tunberg botanik szwedzki,
 śmierć jego, 319.
 Tunell, znany starożytnym, 127.
 Tureckie perły różowe, 23.
 Tybetańskie kozy, 69.
- Uczniów liczba w Paryżu, 384; w
 Bawaryi, *tamże*.
 Ultramaryn sztuczny, 71.
 Uniwersytety, Marburgski, 63; licz-
 ba ich w Bawaryi, 174.
 Uralskie, Alpy, 329; kopalnie zło-
 ta i platyny, 182.
 Uran-blütthe minerał, 58.
 Ure, Andrew doktor, chemik,
 86, 89.
 Ursus spelaeus, kości tego zwie-
 rza, 79.
 Usta popadane, śrzodek przeciw,
 255.
 Utoff bracia wynalazcy machi-
 ny do szczypania skór, 111.
- Vaccinium Myrtillus roślina, 47.
 Vasconcellos, opiekun oświa-
 ty w Brazylii, 175.
 Vaucanson założyciel zbiorów
 rękodzielnych, 40; hotel, 41; sa-
 la, 12.
- Wad, 395.
 Waga do złota, srebra i klejnotów
 w Anglii, 203; próbieczna, 62.
 Wahadło sekundowe, obserwacye,
 z niem, 283.
 Wapienie, 76, 79, 343, 345 i d.
 362 i d., 392 i d.
 Wapienne konglomeraty, 345, 349.
 Warka miasto, 92.
 Wau, żółty farbuik, 141.
 Wehrly, nauczyciel gorliwy, 223.
 Wełna, cena iwaga, 194; z o-
 wiec rossyjskich, 67 i d.; tłuszcz
 z wełny, 143.
 Weterynaryja, 369, 385.
 Węgiel drzewny kopalny, 304.
 Węgla kamiennego formacya, 344
 i d., 363 i d.

- Wiadomość jest potężną siłą, 5.
 Winny czep nadzwyczajnie plenny, 288.
 Woda: skamieniająca drzewo, 191; mlęczn., dla świeżości płci, 142.
 Wódka: jej czyszczenie chlorkiem wapiennym, 27-29; jej ilość z kartofli i z żyta, 132, 133, z pszenicy, 138.
 Wojenna sztuka, 39, 101.
 Wojskowe szkoły, 174, 271.
 Wollaston (*Dr William Hyde*), jego śmierć, 318.
 Wołów: cena i waga, chudych, karmnych, mięsa, łoju, skóry, 34, 164; tuczenie brają kartoflową i kartoflami, 164, 166; ilość strawy dzienna dla jednego, *tamże*; zyski z ich tuczenia i koszta przy niem, 163 i d.
 Woodhouse astronom, jego śmierć, 318.
 Wołowich, szkoła artylleryi, 271; armata największa, *tamże*.
 Wosk, kwas z niego, 158.
 Wschodnia literatura, 30.
 Wstęp 1.
 Wulkan nowo utworzony, 63.
 Wyciski roślin, 76.
 Wykarmienie trzody chléwnój, 24.
 Wyki cena, 165.
 Wysiów bobu, konieczyny, rajgrazu, 162; grochu, gryki, 161; jarego zboża, 129; jęczmienia, 301, owsa, 130.
 Wywar zbożowy i kartoflowy, cena jego i ilość, 140.
 Wyzłacanie, *obacz* złocenie.
 Xięgo-zbiór przemysłowy, 13.
 Xiężycy kwadry, 16, 32, 48, 64, 80, 96, 112, 128, 144, 160, 192, 208.
 Xiężyców Jowiszowych zaćmienia, 31, 48, 79, 96, 112, 144, 160, 176, 208.
 Young Arthur sławny ziemianin, 9, 10, 113, 116; jego kalendarz rolniczy, 295; jego dzieci *tamże*.
 Zaćmienia, *obacz* Xiężyców Jowiszowych.
 Zagadnienia techniczno-geometryczne, 155, 233.
 Zanetti, wynalazca nowój żeglugi, 94.
 Zatrucie arsenikiem, sposób wyśledzenia, 124.
 Zawichost miasto, 93.
 Zbioru żyta i pszenicy cena w Prusiech, 132, 138.
 Zboże: cena w Anglii, 110. wysiew jarego, 129; koszta produkcji, 148.
 Żebractwo, 170, 234.
 Żegaministrzowska szkoła, 224.
 Żegluga szybka, 304.
 Żelazo: rodzime, 272; ruda, 95, 346, 349, 364 i d., 393, 395 i d.; powiększenie jego wartości, 27.
 Żęby, proszek do czyszczenia, 254.
 Ziemiaństwo, *patrz* Rolnictwo.
 Ziemskiej kuli temperatura wewnętrzna, 75.
 Zinkenit minerał, 57.
 Złocenie: amalgamatem, 166; na drzewie 180; pożłota do polerowania, 181; na papierze i pergaminie *tamże*; złocenie jedwabiu, materyj, kości słoniowej, 167; brzożów xiążek, 182; skóry *tamże*; żelaza za pośrednictwem miedzi, 166; proszek do, 167.
 Złote medale największe, 239.
 Złotego piasku pokłady w Rossyi, 95.
 Złoto: rodzime, największa bryła, 272; złota oddzielenie od rudy platynowej, 186; kopalnie uralskie, 182; amerykańskie, 183.
 Złoto-kwiat chiński roślina, 15.
 Zynku, bromek 59; jodnik, *tamże*; ruda, 346 i d.
 Żyta plon na czworakim gruncie, 132, 134, 136; porównanie jego z kartoflami co do ceny i co do produkcji, 132 i d.
 Żywe srebro, jodnik jego, 59.